

Klimarisikorapportering – banker

Banker er utsatt for klimarelaterte risikoer og muligheter gjennom sine utlån og andre finansielle aktiviteter, samt gjennom egen virksomhet. I praksis betyr dette at banker må skaffe seg oversikt over de viktigste klimarisikofaktorene som de er direkte og eller indirekte eksponert mot, og rapportere på disse.

Klimarisikorapportering for banker - Veiledning

Under er en oppsummering av TCFD sine konkrete anbefalinger til klimarisikorapportering for banker. Vi har også utarbeidet en del tips og eksempler som kan være nyttige å se hen til når man som bank starter opp og videreutvikler arbeidet med klimarisiko og klimarisikorapportering.

Anbefalingene under må leses sammen med den overordnede veiledningen til TCFD-rammeverket.

Styring

Denne delen omhandler styrets involvering i klimarisiko og klimarelaterte muligheter, og ledelsens rolle i vurdering og styring av klimarelaterte trusler og muligheter

Det overordnede målet med denne delen av rapporten er at banken skal gi investorer og andre berørte parter innsikt i hvordan selskapets styre arbeider med klimarelaterte trusler og muligheter, og også hvilke rolle ledelsen har i vurderingen og styringen av klimarelaterte spørsmål.

Banker bør kartlegge og informere om hvordan styret og ledelsen involveres og styrer klimarelaterte trusler og muligheter. Under er en oppsummering av sentrale spørsmål som banker bør stilles i denne sammenheng, inklusiv noen tips

Område	Relevante spørsmål	Tips og anbefalinger
Styrets kunnskap	Vet styret hva klimarisiko er? Har de kunnskap om temaet og hvordan den påvirker finansbransjen?	<i>Bør inkludere: Operasjonell risiko og markedsrisiko innenfor klimarisikos definisjoner av fysisk risiko, overgangsrisiko og ansvarsrisiko</i>
Faste strukturer	Er klimarisiko en del av den faste møteplanen eller årshjulet til styret?	<i>Inkluder bærekraft og klimarisiko som en del av kvartalsvis rapportering på for eksempel risiko. Som et minimum inkludere det som en del av årsrapportering til styret.</i>
Mål og strategier	Er det tatt høyde for bærekraft og klimarisiko når nye mål, strategier og handlingsplaner settes?	<i>Ta en titt på UNEP FI Principles for responsible banking, Finans Norges veikart for grønn konkurransekraft, FNs bærekraftsmål</i>
Overvåking	Hvordan får styret rapport om utvikling på bærekraft og klimarisiko? Er det etablert noen faste strukturer for overvåking?	<i>Etabler et tverrfaglig bærekraftsteam på tvers i organisasjonen</i>
Forretningsmodell	Har styret kommentert på hvor vidt dagens forretningsmodell kan bli påvirket av klimarisiko? Er dette basert på et 3-5-10 års perspektiv?	<i>Temaet bør berøres i alle strategier som er relevant. For eksempel både forretning- og risikostrategi</i>
Muligheter	Har styret avdekket muligheter og trusler som følge av klimarisiko? Gjelder dette både egen virksomhet, bransjen som helhet og bransjer som finansieres?	
Policy	Har styret utarbeidet en egen policy på temaet? Følger styret opp mål og tiltak i policyen?	<i>Få inn rapportering på policyen som en del av den faste møteplanen til styret</i>
Ansvar	Er ansvaret for bærekraft og klimarisiko plassert i organisasjonen? Er det etablert undergrupper/komiteer som har et ansvar?	

	Hvordan skal styret rapporteres på området?	
Organisasjonsstruktur	Er organisasjons-strukturen som skal følge opp klimarisiko beskrevet og offentliggjort? Hvordan skal styret rapporteres på området?	
Rapportering	Hvilke prosesser er etablert for at ledelsen skal bli informert om utvikling på området? Hvordan blir klimarisiko overvåket og rapportert periodisk?	
Kompetanse	Vet ledelsen hva klimarisiko er og hvordan det påvirker finansbransjen? Har ledelsen tilstrekkelig kompetanse på feltet? Hvilke tiltak er iverksatt?	

Strategi

Denne delen omhandler hvordan man har identifisert klimarelaterte trusler og muligheter, og betydningen av klimarelaterte trusler og muligheter for virksomhetens forretninger, strategi og finansielle planlegging

Det overordnede målet med denne delen av rapporten er at banken skal gi investorer og andre berørte interessenter innsikt i hvordan klimarelaterte spørsmål kan påvirke virksomhetens forretninger, strategi og finansielle planlegging på kort, mellomlang og lang sikt.

Banker er utsatt for klimarelaterte risikoer og muligheter gjennom sine utlån og andre finansielle aktiviteter, samt gjennom egen virksomhet. Dersom risikoen blir oppfattet som stor kan dette ha betydelig (negativ) innvirkning på bankers kontantstrømmer, balanseverdier og tilgang til kapital. Bankene kan også bli gjenstand for rettssaker knyttet til deres finansieringsaktiviteter eller via parter som søker erstatning eller annen juridisk regress som følge av (manglende) klimarelatert styring og/eller compliance.

Det er derfor viktig at bankene identifiserer og forstår klimarelatert risiko som de er eksponert for og å prise risikoen riktig. Korrekt prising gjør faren for feilinvesteringer mindre og bidrar til å allokere kapital til prosjekter som har en plass i et lavkarbonsamfunn.

TCFD har to konkrete anbefalinger til banker på dette området:

- Banker bør beskrive betydelige konsentrasjoner av kreditteksponering mot karbonrelaterte eiendeler.
- Banker bør vurdere å opplyse om fysisk og overgangsrelatert risiko i deres utlån og finansielle plasseringer.

Banker bør identifisere og beskrive følgende informasjon

1. Vesentlig karbonrelatert kreditteksponering

Vesentlige karbonrelatert kreditteksponeringer fordelt på bransjer og en vurdering av tidsaspektet relatert til denne risikoen. Banker bør også identifisere eventuelle geografiske områder og i hvilke bransjer man vurderer å ha høyest risiko. Dette bidrar til å øke innsikt i karbonrelatert eksponering og forstå hvordan banker skal kunne redusere klimarisikoen i sin utlånsportefølje. Se vedlagte tabell med eksempel.

2. Relevante tidshorisonter

Hva som anses å være relevant kortsiktig, mellomlang og langsiktige tidshorisonter, gitt vurdert økonomisk levetid til den karbonrelaterte eksponeringen.

Eksempler på tidshorisonter kan for eksempel være:

- Kort sikt: f.eks. 0-1 år
- Mellomlang sikt: f.eks. 1-5 år
- Lang sikt: f.eks. 5-20 år

3. Prosesser for å vurdere risiko og muligheter

Hvilke prosesser som ble benyttet til å identifisere oppgitt klimarelaterte risikoer og muligheter som er vurdert kan ha vesentlig påvirkning på virksomheten.

4. Klimarelaterte risikoer

Klimarelaterte risikoer (fysisk og overgangsrisiko) i sin utlånsportefølje og i andre vesentlige finansielle aktiviteter. Se annek 1 for tabell med eksempler.

5. Klimarelaterte muligheter.

Klimaendringer betyr ikke bare negative konsekvenser, men åpner også for nye muligheter for økt lønnsomhet og vekst og banker bør også identifisere/beskrive hvilke bransjer/sektorer man ser mulighetsrom for positiv påvirkning. Se annek 2 for tabell med eksempler.

Risikostyring

Denne delen omhandler prosessene virksomheten benytter for å identifisere, vurdere og håndtere klimarelatert risiko, og hvordan dette er integrert i virksomhetens helhetlige risikostyring

Bankens investorer og øvrige interessenter ønsker å forstå hvordan klimarelaterte risikofaktorer identifiseres, vurderes og håndteres, og hvordan klimarisiko er integrert i eksisterende risikostyringsprosesser.

Et viktig aspekt er hvordan banken vurderer den relative betydningen av klimarelatert risiko sammenholdt med annen risiko, og i den sammenheng er det relevant om klimarisiko behandles på samme måte som tradisjonelle bankrisikoer som kredittrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko og operasjonell risiko.

TCFD har en konkret anbefaling til banker på dette området:

- Banker bør vurdere å karakterisere deres klimarelaterte risiko i den samme konteksten som banksektoren tradisjonelt bruker, slik som kredittrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko og operasjonell risiko. Banker bør også vurdere å beskrive hvilke rammeverk for risikoklassifisering som benyttes, for eksempel «The Enhanced Disclosure Task Force’s Framework for defining Top and Emerging Risks».

Banker bør beskrive prosessene virksomheten benytter for å identifisere, vurdere og håndtere klimarelatert risiko, herunder:

1. Prosesser for vurdering av potensiell størrelse og omfang av identifiserte klimarelaterte risikoer
2. Definisjoner og terminologi som benyttes eller henvisning til benyttet risikoklassifiseringsrammeverk
3. Prosess for håndtering av klimarelatert risiko, herunder hvordan det tas beslutninger med tanke på å redusere, omstille, akseptere eller kontrollere denne risikoen
4. Prosess for prioritering av klimarelaterte risikoer, herunder hvordan vesentlighet blir fastsatt
5. Banken bør vurdere å behandle klimarisiko på samme måte som tradisjonelle bankrisikoer som kredittrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko og operasjonell risiko

Se annekset 4 for eksempler på påvirkning av henholdsvis fysisk risiko og overgangsrisiko på bankenes kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonelle risiko

Eksempler:

- Banken bør ha et overordnet styringsdokument for håndtering av klimarelatert risiko. Styringsdokumentet bør sette minimumskrav for håndtering av klimarelaterte risikoer, og kan eksempelvis sette særskilte krav for utlån og/eller investeringer i selskaper som opererer innenfor en sektor definert med høy klimarisiko.
- Banken bør ha opplæring for ansatte for å heve kompetansen om klimarelatert risiko.
- Banken bør kartlegge sin klimarisikoeksponering, gjerne med sektorbasert tilnærming.
- Banken kan overvåke særskilt andel av utlånsporteføljen klassifisert med høy klimarisiko.
- Banken kan utføre en risikovurdering for utvalgte sektorer i utlånsporteføljen basert på hvilken innvirkning klimarelatert stress har på virksomhetenes økonomiske stilling.
- Banken kan gjøre en klimarisikovurdering på kundenivå minimum på årlig basis, enten ved bruk av intern kompetanse eller eksterne leverandører. Hvilke kunder som omfattes av den årlige vurderingen kan f.eks. ta utgangspunkt i størrelse på kreditteksponering.

- Banken kan ha målsetting om å gjøre en aktivitetsbasert klimarisikovurdering av bedriftskunder i tråd med EUs taksonomi for bærekraftig finans.

I anneks 3 finner dere en tabell med eksempler på klimasensitive næringer.

Banker bør beskrive hvordan prosesser for å identifisere, vurdere og håndtere klimarelatert risiko er integrert i virksomhetens helhetlige risikostyring, og hvilket rammeverk for risikoklassifisering som benyttes.

- Banken bør benytte TCFD-rammeverket «The Enhanced Disclosure Task Force’s Framework» for klassifisering og identifisering av klimarelatert risiko.
- Klimarisiko bør være integrert i bankens risikostyringsystem.
- Banken kan inkludere klimarisiko som en integrert del av kredittprosessen for store bedriftskunder, og benytte eksterne analyseverktøy for å identifisere og vurdere klimarelaterte risikoer. Analysene kan benyttes for styring av virksomhetens risikovilje, og føre til konkrete handlinger som f. eks. innstramninger av utlånspraksis.

Mål og metoder

Denne delen handler om metodene og målene virksomheten benytter for å vurdere klimarelaterte trusler og muligheter

Investorer og andre interessenter trenger å forstå hvordan banken måler og overvåker klimarelaterte trusler og muligheter de står overfor. Tilgang til mål, metoder og parametere som benyttes av banken gir investorer og andre interessenter mulighet til bedre å vurdere virksomhetens potensielle avkastning, evne til å møte finansielle forpliktelser, generelle eksponering mot klimarelaterte spørsmål og fremgang med tanke på å møte endringene.

Banker bør som andre informere om metoder som brukes for å måle og styre klimarelaterte trusler og muligheter. Tall for tidligere perioder bør også offentliggjøres, for å gjøre det mulig med en trendanalyse.

Eksempler på metoder:

- Beregning av klimagassutslipp i utlånsporteføljen (Se vedlagte eksempel for karbonrelatert kreditteksponering)
- Oversikt over utlånsbransjer med høyest karbonintensivitet
- Bransjer i utlånsporteføljen med størst klimagassutslipp
- Incentiver til kunder til å redusere utslipp
- I hvilken grad og hvordan benyttes prisdifferensiering basert på klimarisiko for utlån
- Ekskludering av bransjer/enkeltkunder basert på klimarisiko
- Prosjekter og dialog med kunder for å redusere klimarisiko
- Miljøsertifisering

Banker bør rapportere på Scope 1, Scope 2, og hvis hensiktsmessig, Scope 3-klimagassutslipp, og de relaterte risikofaktorene

Dette refererer til forskjellige systemgrenser for måling av klimagassutslipp fra egen virksomhet. Scope 1 handler om egne utslipp, altså de virksomheten selv står for. Scope 2 inkluderer også utslipp knyttet til innkjøpt energi, mens Scope 3 viser til indirekte utslipp knyttet til innkjøpte varer og tjenester der utslippene foregår utenfor egen virksomhet. For banker vil særlig karbonrelatert kreditteksponering være relevant i denne sammenheng.

Se annek 5 for eksempel for beregning og analyse av karbonrelatert kreditteksponering.

Banker bør beskrive målene virksomheten bruker for å håndtere klimarelaterte trusler og muligheter og resultater i forhold til målene.

Banker bør beskrive nøkkelmål på klimaområdet. Når målene beskrives, bør virksomhetene inkludere følgende:

- Om målene er absolutte eller basert på intensitet
- Tidsperiodene målene gjelder for
- Basisåret som er utgangspunktet for mål av fremgang
- Utvalgte prestasjonsmål brukes for å måle fremgang mot mål. Der det ikke er opplagt, bør virksomheter gi en beskrivelse av metodologiene som er brukt for å kalkulere mål og tiltak

Det bør skilles mellom resultatmål og effektmål

- Resultatmål: Hvilke konkrete resultater ønskes oppnådd, og når?
- Effektmål: Hvilken effekt forventes?

Eksempler på måleparametere for banker:

- Andel av innvilgede lån siste år hvor klimarisiko er vurdert spesifikt
- Reduksjon av utslipp i porteføljen, konkret og trinnvis med tidsperspektiv
- Mål på reduksjon av fysisk klimarisiko (f.eks. reduksjon av karbonrelatert kreditteksponering)
- Antall/andel av ansatte som har gjennomført opplæring i klimarisiko i løpet av året
- Andel av innvilgede lån siste året som defineres som bærekraftige i hht. EUs taksonomi for bærekraftige aktiviteter
- Andel av innvilgede lån siste året som trolig vil kunne defineres som bærekraftige i hht. EUs taksonomi for bærekraftige aktiviteter, men hvor det i dag ikke er definerte kriterier
- Andel av kredittporteføljen som er i hht. EUs taksonomi for bærekraftige aktiviteter
- Andel av kredittporteføljen som trolig er i hht. EUs taksonomi for bærekraftige aktiviteter, men hvor det i dag ikke er definerte kriterier
- Grønne obligasjoner utstedt (andel/volum)

Anneks 1 - Klimarelaterte risiko og potensiell finansiell konsekvens

Type	Klimarelatert risiko	Finansiell konsekvens for banken
Fysisk risiko	Akutt <ul style="list-style-type: none"> - Ekstremvær - Uforutsigbare hendelser (flom/ras) 	<ul style="list-style-type: none"> - Tapte inntekter på kort/lang sikt - Økte kostnader på kort/lang sikt
	Kronisk <ul style="list-style-type: none"> - Endringer i nedbørmønstre og større variasjoner i været - Økende gjennomsnittstemperatur - Økende havnivå - Havforsuring 	
Overgangsrisiko	Politikk, reguleringer og ansvar <ul style="list-style-type: none"> - Økt Co2/karbonskatt eller avgifter - Strengere utslippsregulering - Regulering av eksisterende produkter og tjenester - Nye former for juridisk ansvar 	<ul style="list-style-type: none"> - Økte kostnader på kort/lang sikt - Risiko for økt betalingsmislighold/tap i utlånsporteføljen
	Teknologi <ul style="list-style-type: none"> - Utskiftning av eksisterende produkter/tjenester med lav og nullutslippsalternativer - Mislykkede investeringer i ny teknologi - Kostnader med overgang til lav og null utslippsalternativer 	<ul style="list-style-type: none"> - Risiko for innlåsnings-effekt/økt refinansieringsrisiko - Risiko for redusert panteverdi («stranded assets») - Risiko for økte tap i utlånsporteføljen som følge av redusert sikkerhetsmessig verdier
	Marked <ul style="list-style-type: none"> - Endrede kundemønstre - Usikre markedssignaler - Økte ressurs- og materialkostnader - kreditteksponering i marked med redusert/sviktende etterspørsel 	<ul style="list-style-type: none"> - Risiko for økte konkurser i utlånsporteføljen som igjen kan føre til økte tap i utlånsporteføljen - Redusert sikkerhetsmessige verdier i utlånsporteføljen
	Omdømme <ul style="list-style-type: none"> - Endrede kundepreferanser - Omdømmeproblemer for spesifikke næringer og bransjer - Økt press fra investorer/samfunnet/kunder /politiske interessenter m.fl 	<ul style="list-style-type: none"> - Risiko for redusert tilgang til finansiering/kapital - Risiko for høyere prising på finansiering/kapital - Risiko for at man ikke tiltrekker seg den beste arbeidskraften dersom man har høy karbonrelatert kreditteksponering/ikke fokus på bærekraft

Anneks 2 - Klimarelaterte muligheter og potensiell finansiell konsekvens

Bransje/ sektor	Type	Klimarelaterte muligheter	Finansiell konsekvens for banken på kort- /medium- og lang sikt
	Kundepreferanser	<ul style="list-style-type: none"> - Nye finansielle produkter (grønne lån) - 	<ul style="list-style-type: none"> - Reduserer omdømmerisiko
	Teknologisk innovasjon	<ul style="list-style-type: none"> - Nye produkter og tjenester med redusert CO₂ utslipp - Nye energikilder med redusert klimagassutslipp 	<ul style="list-style-type: none"> - Reduserer overgangsrisiko
	Ressurs effektivisering	<ul style="list-style-type: none"> - Resirkulering - Sirkulær økonomi - Energieffektive bygninger 	<ul style="list-style-type: none"> - Reduserer risiko for redusert sikkerhetsmessig verdi i utlånsporteføljen - Reduserer refinansieringsrisiko/ innlåsningsseffekt - Reduserer risiko for manglende betjeningsevne i utlånsporteføljen
	Marked	<ul style="list-style-type: none"> - Tilgang til nye markeder og kunder med redusert karbonfot avtrykk 	<ul style="list-style-type: none"> - Økte inntekter - Reduserer omdømmerisiko - Økt diversifisering i utlånsporteføljen - Tilgang til billigere/grønn finansiering/kapital (green bonds /Sustainability linked loans)

Anneks 3 - Eksempler på klimasensitive næringer

Tabell 1: Eksempler på klimasensitive næringer basert på rammeverket til Battiston et al. (2017)

Hovednæring	Undernæring	Fysisk risiko	Overgangsrisiko
Energi	-Fossilt brensel -Energiintensiv produksjon -Kraftproduksjon	-Skader på anlegg -Nedetid på produksjon	-Strengere utslippskrav -Endring i råvarepriser -Endrede krav fra kunder og andre interessentgrupper
Transport	-Infrastruktur (havner) -Biler	-Skader på infrastruktur	-Strengere utslippskrav for fossile biler -Restriksjoner for kjøring med diesalbiler
Eiendom/bolig	-Boliger -Næringseiendom	-Skader på eiendommer	-Strengere krav til energieffektivitet

Kilde: [Finanstilsynet, Klimarisiko i finansforetakene, 2019](#)

Anneks 4 - Eksempler på påvirkning av henholdsvis fysisk risiko og overgangsrisiko på bankenes kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonelle risiko

Tabell 2: Eksempler på klimarelatert risiko i banker

	Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Fysisk risiko	<p>Ekstremvær gir skade på eiendommer og infrastruktur, økonomiske tap. Dette gir økt sannsynlighet for mislighold og økte tap for bankene pga redusert verdi av pantet.</p> <p>Ekstremvær påvirker landbruket, øker sannsynligheten for mislighold og gir økte tap for bankene.</p>	<p>Ekstremvær påvirker makroøkonomiske forhold som gir reprising av obligasjoner.</p> <p>Ekstremværehendelser kan forårsake ødeleggelser på anlegg som stopper produksjonen. Dette vil påvirke aksjekurser.</p>	<p>Ekstremvær kan gi økte driftskostnader. Prisen på energi og forsikring øker.</p> <p>Ekstremværehendelser kan føre til avbrudd i bankenes tjenestetilbud.</p>
Overgangsrisiko	<p>Strengere krav til energieffektivitet påvirker eiendomsporteføljene.</p> <p>Strengere utslippskrav til biler påvirker billånsporteføljen.</p> <p>Strengere utslippskrav, som for eksempel økte karbonpriser, til energisektoren påvirker bransjer som olje og kull, og bankenes eksponeringer mot disse næringene.</p> <p>Endring i kunders preferanser påvirker inntjeningen til bedrifter i næringer som ikke er tilpasset overgangen til et lavutslippssamfunn. Dette påvirker igjen bankenes eksponeringer mot disse næringene.</p>	<p>Overgangen til et lavutslippssamfunn påvirker prisene på energi og råvarer, og prisene på obligasjoner, aksjer og derivatkontrakter knyttet til karbonintensive næringer.</p>	<p>Omdømmerisiko som følge av økt fokus på klima fra kunder og andre interessenter.</p>

Kilde: Basert på BoE Transition in thinking of the impact of climate change on the UK banking sector.

Kilde: [Finanstilsynet, Klimarisiko i finansforetakene, 2019](#)

Anneks 5 – Eksempel på beregning av karbonrelatert kreditteksponering

Bransjer	Utlån (MNOK)	Andel av BM portefølje (%)	Totale utslipp til luft (Co2 ekvivalenter)	Tidshorisont klimarisiko	Risikovurdering (høy, medium, lav)
Jord- og skogbruk					
Fiskeri					
Industri og bergverksdrift					
Kraft- og vannforsyning					
Bygg- og anleggsvirksomhet					
Utenriks sjøfart og transport					
Hotell og restaurant					
Eiendomsdrift					
Sum					